

Budapest születésnapja

Budapest ötvenedik születésnapjára zászló-díszít őrölt a Belváros és a belvárosi templom harangjai megkondultak délelőtt tíz órakor, hogy ünnepi misére hívják a város népét. A belvárosi templomban *Csernoch* János bíboros hercegprímás tedeumot és hálaadó szentmisét pontifikált, amelyen megjelentek közéletünk ki-tünőségei: a főhercegi család, a kormány részé-ről *Nagy* Emil igazságügyminiszter, *Klebelsberg* Kunó gróf kultuszminiszter és *Rakovszky* Iván belügyminiszter; ott volt *Schioppa* Lőrinc pápai nuncius is, a tábornoki kar, a képviselőház, a bírói kar képviselői. A gyönyörű zene betöltötte a hatalmas templom minden zugát és áhítattal töltötte el az ünneplőket. A szent mise után az ünneplők átvonultak a fellobogózott új Város-házára, ahol féltizenkét órára volt kitűzve a ju-bileumi díszközgyűlés. Krizantémek és őszi ró-zsák díszítették az arany cirádás közgyűlési ter-met. A karzaton gyönyörű nők. Lent, a padok-ban helyezkedtek el a keresztény községi párt-tagjai, a vidéki kiküldöttségek, a képviselőház, az egyetemek, a bíróságok, a tábornoki kar ki-küldöttei. Az elnöki emelvényvel szemben az első sorokban foglaltak helyet az előkelőségek. A jobb oldal sarkán ült *Csernoch* János bíboros hercegprímás, utána Zsófia és Gabriella főher-cegnők, József főherceg, Augustia és Izabella főhercegasszonyok. A másik oldalon ültek *Nagy* Emil és *Rakovszky* Iván miniszterek; *Scitovszky* Béla, a nemzetgyűlés elnöke; a hátuk mögött *Hevesi* Simon főrabbi, aki mellé *Bárczy* István miniszterelnökségi államtitkár ült. A baloldalon az első padosor szélén *Schioppa* Lőrinc pápai nuncius foglalt helyet; szemben *Csernoch* Já-nos hercegprímással. Az ünnepi fekete ruhák tengeréből érdekesen és festőien világított ki *Csernoch* János hercegprímás hiborruhája és *Schioppa* nuncius lila színű díszöltözete. Három-negyed tizenkettő felé lépett a terembe *Wolff* Károly, akit hívei lelkesen megéljeneztek. Tizen-két órakor érkezett meg *Horthy* Miklós kor-mányszó. Az ünneplő közönség tiszteletteljesen felemelkedett helyéről, és percekig ünnepelte a kormányzót, aki a gyönyörűen felvirágozott előadói asztal elé lépett; meghajlotta magát a közönség előtt, aztán elfoglalta a számára fen-tartott karosszéket. A beteg *Sipőcz* polgármester helyett *Folkusházy* Lajos alpolgármester nyi-totta meg a díszközgyűlést és bejelentette, hogy a kormányzótól levél érkezett a fővároshoz. *Szaszovszky* tanácsnok-főjegyző olvasta fel a kormányzó következő levelét:

— Budapest székesfőváros közönségének! A székesfőváros nevezetes ünnepén hálás kegye-lettel emlékezem meg ama férfiak érdemeiről, akik ötven évvel ezelőtt Buda és Pest egyesítésé-vel alapját vetették meg egy modern, nagykul-turájú városnak. Az ő céltudatos és sikerektől követett munkáikból nőttek ki Budapest fejlő-désének bámulatos arányai, amelyek a székes-fővárost a szerény kereteből rövid évtizedek alatt a világvárosok sorába emelték. A vilá-gháború, a forradalom és az azt követő bolseviz-mus által megszakított közel félszázados békés fejlődés után, ma nehéz viszonyok között, sú-lyos feladatokkal terhelve küzd ez a város, a lakossága boldogításáért. Ehhez a küzdelemhez merítsen erőt és kitartást az egyesítést létrehozó elődök fényes példájából és nagy művek ma újból feléledő emlékéből! Óhajtom, hogy az egész országgal harmóniában minden magyar szív szeretetétől övezve haladjon Budapest a keresztény erkölcsi alapokon szebb jövő felé.

Lelkes éljenzés és taps köszöntötte a kor-mányszó leiratát. Ezután *Scitovszky* Bélának a nemzetgyűlés nevében a fővároshoz intézett át-iratát olvasták fel. Végül *Folkusházy* sajnálat-tal jelenti, hogy *Radocza* János és dr. *Kuncz* Jenő, akik már az egyesítés évében tagjai vol-tak a törvényhatósági bizottságnak, *nem jelen-hettek* meg a díszközgyűlésen. De nem jelent meg a díszközgyűlésen *Matuska* Alapos nyugal-mazott alpolgármester és *Kun* Gyula nyugalma-zott tanácsnok sem, két legöregebb tagja a régi tisztviselői karnak. Nem láttuk ott az ünneplők soraiban *Bárczy* István nyugalmazott főpolgár-mestert sem, aminthogy nem jöttek el a dísz-

közgyűlésre *Déri Ferenc* és *Harier Ferenc* nyugalmazott alpolgármesterek, valamint *Wildner Ödön*, *Kemény Géza* és *Vita Emil* tanácsnokok sem.

Ezután *Folkusházy Lajos* alpolgármester olvasta föl előki megnyitóját. Előadásában kiterjeszkedett a régi évszázadokra is, és az utolsó ötven esztendő taglalásánál meghajította az elismerés lobogóját a régi előtt és köszöntötte azokat, akik a régi között még életben maradtak. A Keresztény Községi Párt ünneplő tagjai lelkesen megjelentek a polgármestert, amikor ünnepi fejtegetései során a bűnös Budapesttel kezdett foglalkozni. Beszédét így végezte:

— A múlt után a jövőt keressük. Nagy, a mai viszonyok közt szinte leküzdhetetlen nehézségek, feladatok állanak előttünk. Ország, főváros és egyes a lét ezernyi bajaival küzdök, amelyek ezelőtt ismeretlenek voltak. A mai és a jövő nemzedéknek egészen új körülmények közt kell a jövőt felépíteni. Reményt a küzdelmekkel teljes múltból merítünk. Rettenetes szenvedéseken ment keresztül a három testvér város és ime, a hődiókat visszavertük, a gyalázatot letöröltük. Előttünk áll a példa, csak követni kell. Meg kell szünni a végzetes visszavonásnak és a magyar erőket egy hatalmas cél teljesítésére kell összeröngni.

Berzeviczy Albert festette meg aztán az elmúlt ötven esztendő kulturális és gazdasági küzdelmeit és mutatott rá a nagyszerű eredményekre. Együttal rámutatott arra a furcsaságra is, hogy miáltal Budapest rohamlépésben haladt előre és gyűjtötte a kulturális és anyagi értékeket, azalatt a vidéki városok messze elmaradtak mögötte. De ez sem baj — állapítja meg végül.

— Hálát adunk a Gondviselésnek, hogy azt az óriási szellemi tökélet, amelyet a mai Budapest képviselt, itt felhalmozunk engedte, mert az, ami itt van, az legalább a miénk maradt.

A rohamos fejlődésről ezeket mondta *Berzeviczy*:

— A fejlődés e mértéke mindenekelőtt intenzív irányban, vagyis a lakosság száma tekintetében roppant növekvést föltételezett; ez a gyors népszaporodás pedig magával hozta azt, hogy a fölvetett új elemek beolvadása csak fölületesen mehetett végre; beolvadtak külsőleg, nyelvileg, de nem mindig lelkiileg, szellemileg is. Ez eredményezte azt, hogy a szellemi élet számos tényezője lelkében idegen maradt a nemzet közérzetével, emlékeivel, vágyaival és eszményeivel szemben. A nyugatosságot, mely a magyar lélek Szent István óta mindig össze tudta egyeztetni a maga faji sajátosságait, a magyartalansággal keresték. Így keletkezhetett egy irodalmi irány és stílus, mely teljesen elszakadt a magyar őstalajban gyökerező hagyományoktól s valami idegenszerű, a főváros sikamlós és hideg talajából kinőtt plántaként fejlődött. És kétségtelen, hogy ezek, a nemzet összolvadást erejéből nem eléggé ériatott elemek, — melyeket csak az elfogultság azonosíthat egy, vagy más vallásfelekezettel, — nagy előmozdító lettek annak, hogy fővárosunk az összemérés szomorú idejében oly könnyen hódolt be a felforgató, szélsőséges irányzatoknak. És végül a fejlődés rohamossága okozta azt is, hogy sok mintát vettünk át idegenből, válogatás nélkül, ahol éppen legközelebb értük. Így építkezésünk évtizedeken át majdnem kizárólag bécsi nyomokon haladt; mint a ruhadvatban, piperében, kedvtelésekben, úgy a szépirodalomban s különösen a színműben a nyugatnak nem éppen legválasztékosabb, legértékesebb, legkiműveltebb példái találtak leg több követőre. A buja termés hogy mindig sok gyomlálni valót is, de döresség volna életadó erejének gazdagságát tagadni. Utólag bírálni könnyű; ha most arra a meggyőződésre is jövünk, hogy egyetmást másképp lehetett és kellett volna csinálni, kérdés, vajjon a mai bírálók képesek lettek volna-e néhány évtized alatt annyi értéket és maradványt alkotni, amennyit ma a lezáruló korszaktól örökségként vehetünk át még a hazánkat ért katasztrófa rombolása után is. Szívfacsaró látvány annak szemlélete, hogy e negyvenöt év lelkes, buzgó, némelyekben majdnem túlbuzgó törekvése eredményéből mennyi veszett kárba a beállott közromlásban, s mennyi gyűlölettel, rosszakarattal, elfogultsággal és bizalmatlansággal találkozunk még most is a legtöbb oldalról, mikor nemzetünket és benne fővárosunkat fényes múltja után ismét az emberi műveltség közös, nagy céljai szolgálatába akarjuk, a régít legalább megközelítő erővel állítani. De mindez nem tántorít meg bennünket.

Az ünnepi beszédek között *Csilléry András*nak volt a legnagyobb sikere. A Keresztény Községi Párt városatyái nem győzték eleget eljelenézni. *Csilléry András* is tudomásul veszi azokat az alkotásokat, amelyekkel a régi rezsimék ajándékozták meg ötven esztendő alatt Budapestet és az alkotóira *Csilléry* már nem reflektálnak. Kuriozum kedvéért közöljük *Csilléry András* beszédéből a következő szemelvényeket:

— A Tisza Kálmán-féle központosítás azután betetőző eredményeiben és fejlődésében a fővárost, amikor Budapest hatalma elnyomja a vidék magyar energiáit és a gyorsan fejlődő modern kapitalizmus megszervezi a maga kulturáját, amely budapesti kultúra egyeduralomává lesz és szinte állami monopóliummá az ország területén. Budapest nem évszázadok, hanem évtizedek folyamán hirtelen fejlődött és a gazdasági társadalmi helyzetből folyó szükségszerűség számos idegent is idecsábított, akiknek nagy része derék, hasznos polgára lett a fővárosnak, mivel egyrészt az ország törzsközsök lakosságából került ki. Másrészt azonban színre-szemre hirtelen felvettek a magyarság látszatát, de sem lelki alkatuknál, sem tradíciójuknál, sem moralitásuknál fogva nem tudtak összeforrni a magyarság gyökerével. Lassanként ezek a kívülről beözönlötték ragadták magukhoz előbb a gazdasági életet, azután a közéletben a vezetést, mely hatalommal visszaélve, a saját mentalitásukra átforgalmazva, rut hálállansággal fizettek azért, hogy othont nyerjenek. Budapest lett a centrum egy országgyűlés nemzetközi igazgatásnak, ahonnan kiterjesztve csapjait, alkalmassá tették a vidéket is az 1918-iki októberi eseményekre. A vidéket Budapestnek és a hirtelen előtört fejlődése teljesen alárendelt helyzetbe hozta. A vidék gazdasági és kulturális haladását lehetetlennek tette,

amikor onnan mindent felszívva, érte cserébe semmit sem adott, legfeljebb a nemzetköziség-től szaturált budapesti sajtókultúrát, amely mint a nemzet lelkétől teljesen idegen okozta hanyatlását. Mert nem volt elegendő csak modern középületeket emelni Budapestben, az üres falak maguk még nem építmények, ha azok a nemzeti gondolatnak hajlékot nyujtani nem tudnak. Ez az a bűnös közszellem, amely nagyraemelte azt a destruktív korrupt irányt, amelyből a bolsevizmus és proletárdiktatura vörös virágai fakadtak. Ez a bűnös közszellem helyezte el az utolsó 10 évben a maga harcos katonáit a hivatalos körök védő szárnyai alatt a főváros területén és készítette elő a talajt a radikális felforgatásra. A modern reformátorok, az európai szellem képviselői, a progresszívek, a „XX. század“ egész gárdája kisajátította a maga részére a fővárost és innen igyekezett az egész országot megmételvező és országgyűlés ideológiájának hatalmába hajtani. Budapest akkori polgármestere sem tudta már feltartóztatni a liberális álcát mögött meghúzódó radikális felfejlődő csapatait. Ezer tényekből le kell vonnunk a tanulságokat

a jövőre nézve, mert láthatjuk, hogy ilyen csapásokkal szemben csak a keresztény és nemzeti eszme érvényesítése nyujt védelmet.

Majd így folytatta *Csilléry*:

— Tévedés hinni és azt állítani, hogy mi kisajátított Budapest 50 évét. Mi az utóbbi 10 évet nem is akarjuk magunkénak vallani, szeretnénk talán e város történetéből is kitörölni. A lelki élet nélkül épített csillogó Budapest, nem a miénk, a hitelbe épített Budapest, amelynek terhet szegény utódok fizetik, nem a miénk, a materialista szellemű átítatott Budapest nem a miénk. De a miénk a vezeklő Budapest, mely keresi a hit útján a megigazolást, a miénk az ősi tradíciókért küzdő Budapest, miénk az a Budapest, mely nem az ország felelme, hanem büszkesége, melynek iskolái a hazafiság, a keresztény erkölcs és a komoly tudás megelgyai. A miénk a közéleti tisztaságnak és a szociális igazságnak Budapestje.

Mikor *Csilléry* befejezte, a „párt“ ismét lelkesen éljenzele *Wolfot*. Az éljen elcsitulásával fölhangozott a Szózat.

Ezzel ért véget az ünnep.

Hamupipőke útja

Ha valaki nyersen, mai szemmel mérlegeli az ókornak ezer mithoszát és legendáját, szinte el kell bálmulnia, hogy két — két és fél ezer esztendő múltán a repülőgép korának embere még mindig milyen szívesen visszaringatózik apró kis balkáni fészkek koldusainak, helyi poétáinak, hárijánosainak verses naivitásába. Mi köze lehet a mai kor emberének ahhoz, hogy az egyik falusi podeszta leányát elrabolják s erre a balkáni vérbarátság klan-törvényénél fogva felkereskedik a másik fadu népe: a vályogfalak alatt száz-kétszáz ember nekiruccan egymásnak s „ütközetet“ produkál, aminőről a világháborúban a „Höfer“ még csak szót se ejtett, az ókornak azonban éppoz lett belőle, amely dacol az évezredek mindent elborító porával.

Vagy nem furcsa-e, hogy vagy 2500 évvel ezelőtt az egyik kis görög szigeten akad egy idősebb hölgy — nőapostolnak mondanók ma —, aki internátust alapít fiatal lányok részére, szabad óráiban verseket is komponál s ebbeli különböző érdemei elismerésül belekerül a világ-irodalom történetébe: hány névtelen Sappho hánykódik ma ismeretlenül szerte a világon?

Kell valaminek lennie, ami az emlékezés végtelen vonalába vetíti át és legendává finomítja ezeket az antik falusi történeteket; kell, hogy az örök embernek leegyszerűsített szimbóluma szóljon meg ezekben a naiv történetekben, mert máskülönben érthetetlen lenne a fenmaradásuk és évezredek múltán való friss hatóerejük.

Ime, a saphói kör egyik legfinomabb legendája. Sappho kedvenc tanítványa, Rhodope, egy szép napon kiinn fürdik a lesbosi parton, amikor arra röpdös egy sasmadár. Villámgyors szemé észreveszi Rhodopénak a parton maradt apró saruját, lecsap rá, s a felpár cipőt elviszi magával a Földközi tengeren túlra, dél felé, oda, ahol a fiatal fáraó éppen búcsúzni készül az élettől, amely elvesztette számára az értelmét, mert üres a szíve, nincs aki betöltsse. A sasmadár éppen a fáraó trónusának lábához csi az aranycipellőt, amelynek apróbbat, szebb formáját a Felső- és Alsó-Nilus két országának egyetlen cipőművese sem alkotott még. S a fáraó megkeresteti a párját az apró cipőnek, tengeren innen és tengeren túl, s amikor rábukkannak a Sappho felsőbb leánynevelő intézetében a síheder fruskára, diadalmenetben viszik Rhodopét Egyiptus aranyozománcú trónusára.

S ez idő óta a társadalom helytelen erőcsoportosítása miatt elsorvult szociális igazságérzetnek örökké diadalmaskodó belső kiegyenlítődesi vágya elringatózik a Hamupipőke aranycipellőjének wunschtraumos igazságszolgáltatásán s a mese édes balszámával csitítja az életvalóság keserű sebeit: minden kornak divatja szerint megkeresve Rhodope-Hamupipőke felpár mesecipellőjét, a szattyásandált, az aranybrokát sarkos cipőt, az ezüstcsatos topánkát vagy a mai kor Hamupipőkéinek súlyos munkától félrefordult, nehéz borsaruját.

A szociális osztó igazságnak ezt a mesebeli megenyhülését csodásan megálmodta két modern művész, *Révész Béla*, a tollnak és *Kozma Lajos*, a rajzónak ragyogó mestere. A gépkorszak szomorú Hamupipőkéit keresik fel: a varróleányt, a francia kisasszonyt, a munkásleányt, meg a többi elnehezült szívű, bántott lelkű szenvedőket. *Révész Béla* a változathatlan örök tények és örök igazságok szünetlen ellenmondásai felé fvelő nyugtalan bölcselettel, de amellet fényes mesemondó apparátussal egyesíti a modern inductriális élet komplex tömörségét a mesevilág fiatalos szimplicitásával. *Kozma* pedig a monumentalitásnak (a lentől felfelé eső végtelenbe való tekintésnek) és a népies ösdekoratívumnak egészen sajátos keverésével nyomon követi ennek a modern mesevilágnak furcsa, összetett hangulatát. Nem lehet gondolkodtatöbb, gyönyörködletöbb és nemessebb ajándékot elgondolni, mint ezt a két nagy és szép kötetet.

10000 koronás csoport:

108. csoport:

Benedek Elek: *Édes anyajövedem*, — egy nép s egy ember története (2 kötet, 550 oldal).

8000 koronás csoport:

109. csoport:

Huttka Lipót dr.: *Bonaparte Napoleon emlékirata (a magyar Napoleon-irodalom legrégibb, egykorú, kéziratosa lelete, I. Napoleon életrajzával)*.

Iványi Jenő: *A színpad művészete*.
Völgyesi Ferenc dr.: *A hipnózis helye és alkalmazása a modern gyógyászatban (II. kiadás)*.

5000 koronás csoportok:

110. csoport:

Sebestyén Károly: *Emlékek és tanulmányok*.

Timmermanns—Harsányi: *A gyermek Jézus Flandriában (Haranghy Jenő képeivel)*.

111. csoport:

Glass Max: *A fékevesztett emberiség (regény)*.
Arató Erzsé: *Elkészt emberék (regény)*.

112. csoport:

A magyar békeszerződés és a becikkelyező törvény szövege és magyarázata, térkép-melléklettel, s a magyar és az osztrák békeszerződés rendelkezéseinek összehasonlító táblázatával.

Szirtes Artúr dr.: *Gazdaságpolitikai pártok fejlődése (adatok a politikai pártok lélektanához)*.

Szirtes Artúr dr.: *Közvélemény és társadalmi fejlődés*.

3000 koronás csoportok:

113. csoport:

Krády Gyula: *Asszonyok díja (regény)*.
Krády Gyula: *A Miatyánk évéből (följegyzések Pest 1918—1919. évciről)*.

Önálló csoportok:

(Különböző áru díszművek.)

115. csoport:

Hatvany Lajos: *Feleségek felesége: Petőfi mint vőlegény (gazdagon illusztrált, komoly irodalmi értékű díszmunka, amely Magyarországon forgalmon kívül van. Ára 20.000 korona)*.

116. csoport:

Révész Béla—Kozma Lajos: *Találkozás Hamupipőkével (nagy, illusztrált bibliofil díszmunka, merített papíron, két kötetben. Ajándékul kiválóan alkalmas, annál inkább, miután a könyvkereskedői forgalomban, ezeken kívül, más átgfordul elő. Ára fűzve 40.000, kötve és tokban 55.000 korona)*.

*

Régi könyveink közül ezek kaphatók:

Schmitt Jenő arcképe: 1000 korona.

2000 koronás csoportok:

73. csoport. *Apponyi Albert* gróf: *Társadalmi utalulások*. *Méhely Kálmán*: *A kereskedelem filozófiája*. *Marczali Henrik*: *Cobden történeti jelentősége*. *Hantos Elemér*: *A pénzügyi kibontakozás útja*.

74. csoport. *Berzeviczy Albert*: *Az ötvenes évekből*. *Kohner Adolf báró*: *Többtermelés*. *Vágó József*: *Drágaság, infláció, kivitel*. *Pallavicini György őrgóf*: *A magyar agrárpolitikáról*. *Pap Dezső*: *A tisztességtelen verseny*.

75. csoport. *Rákosi Jenő*: *Kultúra és kereskedelem*. *Gratz Gusztáv*: *Politika és gazdasági liberalizmus*. *Matlekovits Sándor*: *Az új ipartörvényről*. *Havas Miksa*: *Cobden Richard és tanítása*.

76. csoport. *Brentano Lujo*: *Védővám és szabadkereskedelem*. *Brentano Lujo*: *Szabadkereskedelem és vámvédelem a békekötés után*. *Neményi Ernő*: *Matlekovits Sándor*. (Két emberöltő munkája és eredményei).

3000 koronás csoport:

86. csoport. *Alexander Bernát*: *Madách Imre*. *Vadász Elemér*: *A varázsvessző*. *Trostler József*: *Újabb irányok a német irodalomtörténeti kutatásban*. *Balló Rudolf*: *Mi a fotokémia?* *Hermann Imre*: *Bevezetés a pszichoanalízis gondolkörébe*. *Bartucz Lajos*: *A fajkérdés*.

3600 koronás könyv:

100. csoport. *Renan Ernő*: *Jézus*. (II. kiadás.)

4000 koronás csoportok:

87. csoport. *Tömörkény István—Móra Ferenc*: *Célszerű szegény emberek*. *Lekhel Ferenc*: *A romantikától az expresszióig*.

89. csoport. *Jókai Mór*: *A tűzön át az égbe* (Jókainak egy eddig kiadatlan regénye 1850-ből). *Tömörkény István*: *Népek az ország használatában*. *Andrássy Gyula gróf*: *A jövő külpolitikája*.

91. csoport. *Krády Gyula*: *Szindbád ifjúsága és szomorúsága* (2 kötet, *Kürthy György* rajzaival). *Duka Ákos* új verseskönyve.

92. csoport. *Siklóssy László dr.*: *Műkinceseink vándorútja Bécsbe*. *Siklóssy László dr.*: *Aprógyűjtés* (Mit gyűjtünk kis pénzen?) *Toroczky Vignand Ede*: *Hogyan építsünk a Balaton partján?*

96. csoport. *Szabó Dezső*: *Egyenes úton*. (Tanulmányok.) *Szabó Dezső*: *Panasz*. (Újabb tanulmányok.) *Kovács János*: *Tudós tanár csodálatos álma*.

98. csoport. *Weininger Ottó dr.*: *Peer Gynt és Ibsen*. *Szalom Asch*: *A fiatalok*. *Fábián Ernő*: *A Feketeféz alatt*. (Regény.)

99. csoport. *Rákai Ferenc*: *A csodamajom*.